

LIPDIS

Redactor Diana Crupenschi
Tehnoredactor Constantin Niță
Copertă Gabi Dumitru

We know
books

GABRIEL OSMONDE

Lucrarea iubirii

Traducere de
Irinel Antoniu

CG COLECȚIA
GLOBUS

IBDIS

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

OSMONDE, GABRIEL

Lucrarea iubirii / Gabriel Osmonde ; trad. de Irinel Antoniu.

- București : Univers, 2024

ISBN 978-973-34-1499-5

I. Antoniu, Irinel (trad.)

821.133.1

We know
books

PARTEA ÎNTÂI

CEA MAI LENTĂ OTRAVĂ

GABRIEL OSMONDE

L'oeuvre de l'amour

© 2006, Pygmalion, département des éditions Flammarion

All rights reserved.

© Editura Univers, 2024, pentru traducerea în limba română

EDITURA UNIVERS

www.edituraunivers.ro

ISBN 978-973-34-1499-5

Femeia căreia i-ar fi plăcut să fiu altul

Mărul este tăiat și mama mea îi oferă jumătate nurorii ei, Barbara Radziwill, care fixează fructul cu ochi temători: „Dacă refuzați să luați masa cu mine, să împărțim măcar asta“. Tânăra femeie ridică ochii spre soțul ei. De la el vine interdicția. Dar în privința asta... Dacă mărul ar fi fost otrăvit, mama lui n-ar mușca din el, cu zâmbetul pe buze, cum face acum. El înclină ușor capul ca să-și încurajeze iubita. Barbara mănâncă și, câteva ore mai târziu, focul otrăvii începe să-i devoreze măruntaiele. Mama nu-și ascunde bucuria. Nora ei moare, desfigurată, cu pielea înnegrită și sangvinolentă...

În copilărie, cunoșteam regia asta pe de rost. Știam cum poți otrăvi o persoană împărțind cu ea un fruct. „Culege tu singură un măr din grădina noastră...“, îi spunea mama mea Barbarei. Aceasta se supunea, un cuțit tăia fructul și mâncau amândouă, privindu-se în ochi... Moartea împingea încet poarta castelului.

Tot ce mi s-a întâmplat să simt față de mama mea, de la iubirea cea mai exaltată până la dezgustul cel mai fiziologic, culmina în scena otrăvirii. Nimic nu era mai frumos și mai hidos decât luminozitatea cizelată a chipului ei de aristocrată poloneză, ochii ei în care pâlpaia o flacără albăstrie și rece, nările

ei care palpitau de ură, apoi, după acțiunea otrăvii, de bucurie.

Juca adesea acest episod pentru oaspeții noștri, la sfârșitul mesei, când se serveau fructele, evident. Universul prinților exilați, care era al ei, purta în sine nu o blândețe elegiacă, cum ți-ai fi putut închipui, ci multă cruzime, rivalități asasine. Când vinul dezlega clevetirile, iar atmosfera în jurul mesei devenea nocivă, mama ridica bărbia, zâmbea, alegea un măr, îl tăia în două... Ducesa Sforza, o strămoașă îndepărtată a ei, se pregătea s-o otrăvească pe tânăra soție a fiului ei Jagellon, regele Poloniei. Ultimul dintre Jagelloni... Prevăzător, el știa despre Bona Sforza, descendentă a familiei Borgia, că trebuia să te temi mai ales de scânteierea unui inel deasupra cupei tale. Pe când un simplu măr, cules de soția sa însăși și, pe deasupra, împărțit cu mama lui... Nu, asta nu ascundea nicio primejdie.

Capetele încoronate decăzute care, cu puțin înainte, se spintecau confruntând gloriile apuse și întâietatea dinastiilor, se potoleau, subjugate de jocul teatral al mamei. Cu chipul marcat de un dispreț nobil, ea mușca încet din jumătatea ei de măr, oferind-o pe cealaltă umbrei imaginare a nefericitei soții a lui Jagellon. Privirea mamei, tot mai frumoasă, tot mai aspră, părea s-o urmărească pe Barbara, care se lupta cu jarul din măruntaie.

Scena se desfășura în 1551. Iar noi luam cina prin 1938 sau '39. Timpul, în acest mare și întunecos apartament de pe strada Edimbourg numărul 24, se rătăcise printre fortificații cruciate și războaie de succesiune.

De obicei, mesele acestea începeau cu bună dispoziție. Invitații, epave ale imperiilor, rămășițe ale tronurilor, erau de acord asupra câtorva realități irefutabile: Europa mergea spre pierzanie, Franța se scâldea în cloaca socialismului, populată de acum de calici care aveau să murdărească plajele în concediile lor plătite, lumea se întorsese cu susul în jos. Să fie guvernați de un Blum¹ era cea mai bună dovadă. Ba nu! Era un lucru cât se poate de logic. Din 1789, evreii făceau jocurile. De altfel, nobilimea franceză însăși se evreiază puternic. În vremea cruciadelor. Dacă nu chiar cu mult înainte. N-aveai decât să recitești *Sfârșitul unei lumi*² de Drumont.

Concordia din jurul mesei dura până la copleșitorul diagnostic care apărea, în general, între antreuri și felul principal. Dar, de îndată ce trebuia pronosticată improbabilă salvare, căile se despărțeau. Hitler, zeu arian al răzbunării potrivit contelui Nir de Transilvania, devenea în gura prințului muntene-grean Alexandru „un isteric austriac numai bun să fie tratat de șarlatanul ăla evreu de Freud“. Un baron baltic îi tăia cuvântul: teutonii salvaseră de mai multe ori Occidentul oprind drumul barbarilor dinspre Est. Simțindu-se vizat, marele duce Serghei Romanov scotea atunci un răget indignat:

1. Léon Blum (1872-1950), politician socialist francez de origine evreiască, a fost prim-ministru de două ori între 1936 și 1938 (n. tr.).

2. Carte din 1889 a jurnalistului și politicianului francez Édouard Drumont (1844-1917), cunoscut pentru antisemitismul său (n. tr.).

– Teutonii ăștia, domnule baron, au ospătat peștii din lacul Ciudskoe, unde Alexandru Nevski i-a azvârlit pe apărătorii Occidentului ai dumneavoastră!

Încăierarea, deocamdată retorică, făcea să clinchească cristalele lustrei. Se compara vechimea dinastiilor naționale, apoi, foarte repede, se apucau să scuture arborii genealogici ai vecinilor de masă. Trunchiurile tremurau, ramurile se încovoiau, crenguțele se rupeau. Voci veninoase denunțau altoaie din popor, rădăcini împreunate și, cea mai cumplită oroare, stropirea acestor vechi și nobile arborescențe cu sânge evreiesc. Prin banii Vițelului de Aur!

Mama părea să pândească gradul acesta de tensiune ca să intervină. Ca o adevărată actriță, avea nevoie de descărcări electrice între scenă și spectatori. Surâzătoare, necruțătoare, Bona Sforza tăia atunci mărul. Se lăsa tăcere în jurul mesei și întotdeauna se găsea un invitat care nu știa cum poți să împarți cu cineva un fruct otrăvit și să nu mori.

Eu știam! Cu câtă bucurie aș fi strigat din celălalt capăt al încăperii unde, de la începutul mesei, stăteam de gardă, îmbrăcat în halebardier polonez folcloric, sub un imens blazon supraîncărcat cu spade, donjoane și coroane. I-aș fi explicat acelui prostănac că Sforza cea crudă tăia mărul cu o lamă care fusese unsă cu otravă numai pe o parte, partea care aluneca pe jumătatea menită tinerei soții a lui Jagellon... Dar străjerul care eram trebuia să rămână în poziție de drepti cât ținea cina. Sarcina le revenea, pe rând, copiilor de parte bărbătească din casa strămoșilor mei. Iar eu eram singur la părinți.

Mama dezvăluia misterul cuțitului otrăvit, spectatorii o ovaționau, bucuroși că găsiseră un teren de înțelegere, bunele vremuri de demult ale pumnalelor, turnirelor, podurilor batante. Niciodată nu-mi părea ea atât de dezirabilă ca în clipele acelea și atât de iremediabil îndepărtată de acel halebardier de opt ani care-și proptea de perete spatele cocoșat. Ar fi putut măcar să-mi adreseze un zâmbet scurt, cu generozitatea unei dive față de admiratorul ei așezat în primul rând. Dar venea deja momentul cafelei, oamenii se ridicau, se îndreptau spre salon. Ea trecea prin fața mea, rochia ei atinge ușor mânerul armei mele, ochii ei, reînsuflețiți de succes și de vin, vedeau o lume în care eu nu existam.

Numai tatăl meu vitreg, întârziind anume și riscând să atragă furia mamei (încă nu știam că-l pedepsea lipsindu-l de dragoste trupească), îmi lua halebarda grea din mâini și mă împingea spre masă:

– Du-te să mănânci o bucată de prăjitură!

În mijlocul aristocraților veniți din cele patru colțuri ale lumii, el prezenta excepția de a fi de sânge francez. De sânge foarte modest, căci bunicul său era țăran, tatăl său țăran îmbogățit, iar el un bogătaş de origine țărănească. Se însurase cu o tânără exilată poloneză, mama mea, pentru frumusețea ei rasată, pentru „clasa“ ei care răscumpărau lungii ani pe care acest negustor de lemn îi petrecuse în mijlocul rumeșului și rășinii. Și totodată pentru că în viața lui, unde totul se măsură în steri și în franci câștigați cu greu, întâlnirea cu această tânără scăpătată și cu fiul ei cocoșat îi permitea să fie nemăsurat de bun, de chelțuitor, de sentimental. Îndrăgostit! Din partea

altei femei, s-ar fi așteptat să primească aceeași afecțiune în schimb. Dar poți cuteza să fii iubit de o prințesă, mai ales când ești un țăran și te numești Fernand Vachaud? Pesemne că partea aceasta de basm îl măgulise, suporta cu multă placiditate lungile dineuri costisitoare și zgomotoase. Ciondănelile între prinții fără țară alcătuiau, în ochii lui, un simplu decor al singurei scene care conta: prințesa lui poloneză alegea un măr, îl tăia în două...

În timpul acestor mese heraldice, Fernand Vachaud era singurul care se întorcea și îi făcea cu ochiul tânărului halebardier înțepenit sub un mare blazon roșu și auriu în care se împreunau emblemele familiilor Sforza și Jagellon.

N-aveam să-i spun niciodată tată, dar aveam să sfârșesc prin a-l iubi, în felul meu.

Cina aceea, la sfârșitul lunii octombrie 1939, ar fi trebuit să fie o apoteoză pentru mama mea în rolul ducesei otrăvitoare.

Începutul a fost tradițional. Au recunoscut unanim nocivitatea evreimii mondiale și s-au putut bucura, de astă dată, de lovitura pe care avea să i-o dea o Germanie regenerată... Aveau *foie gras* ca antreu, șampanie, iar războiul care tocmai izbucnise crea plăcuta excitație pe care o simți când ești la adăpost de furtuna care-i lovește pe ceilalți. În plus, actualitatea avea să ofere, toată lumea știa asta, ocazii de revanșă, de „reacție“, cum îi spunea baronul baltic. Frontierele se sfărâmau, jocurile diplomatice se aprindeau. Semăna cu cazinoul din Monte-Carlo, unde oaspeții noștri își lăsa-seră odinioară resturile averilor. Crupierii planetari,

politicienii și generalii, tocmai porniseră din nou ruleta. Numerele bune nu puteau să nu apară. Viitoarele alianțe vor avea nevoie de capete încoronate, negocierile nu se puteau lipsi de personaje cu titluri înalte, de nume cu particulă. Toți invitații erau de acord în privința aceasta, iar certurile dinastice care se înveninau de obicei după câteva pahare nu puteau tulbura această înțelegere cordială.

Aveam să pot decripta acest început de seară mult mai târziu, în amintirile mele. Pentru moment, rămâneam la postul meu, cu halebarda dreaptă și capul sub blazonul de lemn sculptat. Mi-o închipuiam deja pe mama care avea, dintr-o clipă într-alta, să-i potolească pe certăreți prin grația unui singur gest: degetele ei fine cu unghii sidefii aveau să taie un măr...

În seara aceea, jocul ei nu putea fi decât sublim. Patria ei poloneză tocmai fusese invadată, ștearsă de pe hartă. Povestea ultimului dintre Jagelloni și a soției lui căpăta astfel o veridicitate sfâșietoare. Chipul mamei părea mai detașat ca niciodată de agitația din jurul mesei. M-am gândit că mă puteam duce s-o sărut pe ceafă fără ca ea să iasă din reverie...

În cele din urmă, cearta n-a mai avut loc. Pur și simplu febra speranțelor a cedat brusc în fața tristeții. Vinul, în loc să întărească imaginația, a vărsat peste invitații noștri un val de luciditate. S-au văzut așa cum erau de fapt: o duzină de aristocrați acriți, gata să candideze la un rol de piaiță în cutare sau cutare guvern efemer. Explozia mondială avea să le ofere, poate, un minister în principatul Renaniei, o misiune la curtea Moraviei, cine știe?

Probabil că prezența unui ofițer venit de pe front le-a ucis entuziasmul. El a vorbit despre un război ce semăna prea puțin cu un turnir strălucitor. Un război de masă, un război al plebei și al glebei și care avea să aducă moartea a milioane de anonimi.

Dezmeticirea era atât de puternică încât, pentru prima dată, invitații noștri s-au atacat pe ei înșiși. Da, erau niște vlăstare neputincioase ale gigantilor de altădată, se purtau ca niște cruciați de salon, deveneau niște bufnițe ascunse în scorburile arborilor genealogici... Această ultimă imagine, schițată de un prinț maghiar, m-a frapat: mi-i imaginam pe toți pitiți într-un frunziș nocturn, fiecare în arborele său. Nu le-am urmărit lamentările. Și numai gestul patetic al baronului baltic m-a smuls din visare. S-a ridicat și, cu brațul întins înainte, a proclamat:

- Credeți că asta va salva Europa?

Arătătorul său aținea blazonul de lemn de deasupra capului meu. Dar mai ales eu atrăgeam privirea invitaților. Un copil cocoșat purtând o uniformă de mascaradă și strângând o veche halebardă prea grea pentru brațele lui plăpânde. Salvatorul Europei! Inevitabila apropiere s-a făcut în mintea lor. O tăcere de moarte a cuprins camera. Împietrit, le vedeam ochii fixați asupra-mi, gurile întredeschise...

Prin privirea mamei a trecut scurt o tandrețe nebu-nească, eram copilul ei, deci cel mai bun copil din lume! Inima ei, luând-o înaintea rațiunii, afirma asta cu minunata nedreptate a iubirii materne! Și îndată blândețea i s-a șters de pe chip și m-a văzut cu ochii celorlalți: un mic cabotin cocoșat care, fără să vrea, simboliza un jalnic sfârșit al rasei și eșecul tuturor

speranțelor pe care și le putea pune într-însul o femeie ambițioasă, o mamă iubitoare.

În mâinile ei vedeam un cuțit care începuse să taie un măr și încremenise, inutil.

În seara aceea, nici măcar Fernand Vachaud, tatăl meu vitreg, n-a îndrăznit să mă abordeze în timp ce ceilalți își beau, muți, cafeaua.

Am lăsat jos halebarda și m-am apropiat de masa pe care o servitoare începea s-o strângă. Cele două jumătăți ale mărului pe care l-am tăiat aveau același gust ușor amar.

Mai târziu, maturizat, aveam să cred că în el trebuie să fi fost o otravă foarte lentă care ne ucide pe tot parcursul vieții. Otrava aceasta, viața.